

BREXIT - RETRAGEREA REGATULUI UNIT DIN UE

BREXIT - WITHDRAWAL OF THE UNITED KINGDOM FROM THE EU

DOI: 10.5281/zenodo.3707628

CZU: 327(410):061.1UE

Nicolae ȚĂU,
doctor habilitat, profesor universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

European integration has proven effective since its launch in 1957 until 2007, when GDP reached 18 trillion US \$ compared with 13 trillion of USA GDP. The latter drive integration along and have triggered off a dynamic to reform which had been deemed impossible since the failure of the French and Dutch referendum on the European constitution in 2005. Next problem arose when the referendum organized on June 23, 2016 showed that 51.9 percent of the population voted to leave Britain from the European Union.

Keywords: *European integration, custom union, single market, referendum, withdrawal clause, Brexit, negotiations, functionality, Brexit agreement.*

REZUMAT

Integrarea europeană s-a dovedit eficientă de la lansarea sa, în 1957, până în 2007, când PIB-ul a atins 18 trilioane de dolari SUA, comparativ cu 13 trilioane de dolari SUA. Acestea din urmă au determinat integrarea și au declanșat o reformă dinamică care a fost considerată imposibilă de la eșecul referendumului francez și olandez privind Constituția europeană din 2005. Următoarea problemă a apărut atunci când referendumul organizat la 23 iunie 2016 a arătat că 51,9 la sută din populație a votat ca Marea Britanie să părăsească Uniunea Europeană.

Cuvinte-cheie: *integrare europeană, uniune personalizată, piață unică, referendum, clauză de retragere, Brexit, negocieri, funcționalitate, Acord Brexit.*

Problema originii, dar și cea a repartiției puterii a fost și rămâne a fi una supremă, disputele pentru stăpânirea lumii creștine, a Europei de fapt, au existat încă de la constituirea acesteia. Drept soluție unii intelectuali au început să viseze la o monarhie universală, ca un remediu pentru asigurarea păcii. Însă la nivel practic încercarea de unitate europeană s-a soldat cu tentația uneia sau altei națiuni de a domina Europa prin cucerire [1, p.107].

Reacții, mai mult sau mai puțin pozitive, de unificare a Europei vor putea fi observate în perioada interbelică, când apar diferite curente susținute de intelectuali, dar și oameni politici, de promovare a inițiativelor oficiale în direcția uniunii europene. Drept exemplu ar putea servi politicianul francez Aristide Briand artizan al Societății Națiunilor, laureat al Premiului Nobel pentru Pace (1926), adept al unei „legături federale” bazată pe apropierea franco – germană.

După cel de-al Doilea Război Mondial Europa nu este mai mult decât o ruină devastată de setea de putere și dominare, ea nu mai reprezintă nici măcar umbra palidă a ceea ce fusese cândva. Chiar dacă spiritul de victorie pare să persiste printre popoarele ieșite învingătoare, puterea politică, dar și cea economică încetează să mai existe pe plan mondial, infrastructura fiind considerabil distrusă, se produce o dislocare socială gravă când milioane de refugiați ai războiului revin pe teritoriile distruse, care sunt departe de a mai reprezenta idealul patriotic.

În această situație-limită începe să se vehiculeze ideea unei unități europene care ar menține pacea pe continent. Imaginea persistentă a războiului face planul dat să pară impecabil, reprezentând de fapt metoda prin care Europa încearcă să abandoneze soluțiile radicale de război, dar devenind și mai radicală punând în aplicare implementarea acelorași soluții fără război – și anume integrarea, adică unirea Europei [2].

Winston Churchill numea această posibilă unitate europeană: „[...] o federație a Statelor Unite ale Europei” [3], care ar transforma Europa în decurs de câțiva ani într-un teritoriu liber și fericit. Această unitate prin diversitate exclude unitatea propriu-zisă, ea fiind mai degrabă o încercare de coexistență pașnică. Ideea în sine părea a fi una perfectă, dar din păcate nu a fost luat în calcul faptul că guvernele naționale, odată restabilite în funcție, ar putea să refuze partajarea puterii, atenția lor fiind îndreptată spre reconstrucția economică națională, nu spre înlocuirea statului-națiune: *„Pentru salvare Europa a plătit prețul scump al împărțirii ei și trecerii părților în sferele de influență ale Statelor Unite (SUA) și ale Uniunii Sovietice”* [4].

Redresarea economică din Europa care a început imediat după sfârșitul războiului a fost perturbată de o serie de

evenimente și ostilități, dar și impunerea sferelor de influență, dacă încă până la acele evenimente se mai prevedea o stare de spirit în favoarea unei cooperări dintre Washington și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS), aceasta se schimbă însă în decursul anilor 1946-47, moment istoric cu consecințe directe în apariția Războiului Rece.

Dezvoltarea comerțului liber a condus la apariția politicilor cooperative, un fel de interese comune care vor duce în viitor la depășirea cauzelor războaielor trecute. Acest moment putând fi considerat baza conceptuală a Uniunii Europene (UE). Orientându-se spre prioritizarea intereselor economice, arhitecții Uniunii Europene au mizat pe faptul că bunăstarea generală va conduce la o toleranță generală. Planul Marshall a fost un factor crucial în procesul de refacere materială și de reasigurare spirituală a Europei, și chiar dacă nu a condus la realizarea unei uniuni vamale, are marele merit de a-i fi învățat pe europeni lecția cooperării și liberului schimb.

Aprobarea Planului Marshall a condus la crearea diferitor organizații cu scop de implementare, cum ar fi Organizația pentru Cooperare Economică Europeană (OCEE) care apare la 16 aprilie 1948 și constituie baza viitoarei administrări economice supranaționale a Europei. În contextul dat, devine un pic neclar ce ar însemna „supranațional”, dar cu siguranță implică eliminarea suveranității naționale în cadrul afacerilor economice. Viziunea dată este privită cu scepticism de către guvernele statelor implicate, ele dorind să păstreze cât mai mult control asupra propriilor economii, fără a ceda din suveranitatea proprie în favoarea oricărei organizații supranaționale [1, p. 107-108].

Eșecul de integrare economică și politică prin intermediul OCEE, a condus la promovarea ideii comunitare de cooperare pentru administrarea în comun

a resurselor de cărbune și oțel din Franța și Germania, fiind invitate și alte state doritoare să participe. Ideea dată apare în anul 1950, când Jean Monnet concepe un Memorandum în care se afirmă că pentru asigurarea păcii devine inevitabilă crearea unei Europe dinamice care ar fi reunită industria carboniferă și siderurgică din Franța și Germania: „...trebuie să abandonăm formele trecutului și să pornim pe calea transformării, atât creând condiții economice de bază comune, cât și înființând autorități acceptate de națiunile suverane. Europa n-a existat niciodată. Nu adunarea națiunilor suverane întrunite în consilii face din ele o entitate. Trebuie să creăm cu adevărat Europa; ea trebuie să se comporte ca atare” [5].

Conceptul respectiv a fost transmis Ministrului Afacerilor Externe al Franței, Robert Schuman, în același an - 1950, care a aderat imediat la ideile de acolo și, într-o emisiune radiofonică din 9 mai, a amorsat o adevărată bombă politică în care propune reunirea națiunilor care au fost în opoziție secole la rând: Franța și Germania, prin plasarea producției franco-germane de cărbune și oțel sub o Înalță Autoritate comună.

Robert Schuman este cel care va purta numele de „Părinte al Europei”, promotor al proiectului de revitalizare al Europei. Inițiativa dată a fost salutăată de Cancelarul german, Konrad Adenauer, iar statele Benelux și Italia și-au declarat intenția de participare. Astfel, în aprilie 1952 este semnat Tratatul de la Paris de către cele șase state fondatoare, iar în iulie același an Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) intră în funcțiune. Aceasta nu înseamnă că statele participante în proiectul dat erau gata să își subaprecieze propriile interese naționale, mișcarea dată ar fi însemnat că progresul va fi posibil doar după negocieri dificile purtate între guverne.

„Solidaritatea în producție care va fi astfel creată va demonstra că orice război între Franța și Germania devine nu doar de neconceput, ci și imposibil din punct de vedere material” [6].

Făcând referire la cele afirmate mai sus, am putea cu certitudine plasa Declarația Schuman ca piatră de fundament a construcției europene. Existând patru principii necesare care vor sta la baza unei construcții europene trainice:

- a) asigurarea păcii politice și a reconstrucției economice;
- b) acțiuni de administrare comune care implica Franța și Germania;
- c) asigurarea cooperării între națiunile europene;
- d) convergența intereselor popoarelor europene.

Principiile date au stat la baza succesivității etapelor ce vor urma.

Punerea în comun a producției de bază și instituirea unei Înalte Autorități (ÎA), a unui Consiliu de Miniștri și a unei Adunări ale căror decizii aveau să lege Franța, Germania și celelalte state pretendente să adere, avea să realizeze primele temeuri concrete ale unei federații europene, indispensabile protejării păcii [11, p.15].

La 25 martie 1957, la Roma, se instituie Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEa), care urmau să funcționeze pe o durată nelimitată și care au fost fondate pe un sistem instituțional similar cu cel al CECO. La o distanță de doar 10 ani, intră în vigoare tratatul de fuziune al executivelor, semnat de cei șase, prin care cele trei comunități vor dispune de un ansamblu instituțional unic: un Parlament, un Consiliu de Miniștri, o Comisie și o Curte de Justiție, astfel simplificând lucrul acestor instituții.

Fundamentală devine ideea de integrare europeană, care se referea la faptul că economiile statelor membre,

dar și alte sectoare de politici trebuiau administrate nu doar în comun cu alte guverne, dar și cu instituțiile europene create în mod special „... *națiunile renunță la dorința și la capacitatea de a dirija în mod independent, urmând în schimb să delege procesul decizional unor organe centrale noi;*...” [7].

Parcursând toate aceste etape de la instituirea comunităților și până la Uniunea Europeană de astăzi, este simplu de înțeles că drumul parcurs este unul destul de lung, procesul dezvoltării, extinderii și aprofundării este anevoios și cere timp. Evenimentele principale care au marcat perioada de dezvoltare a abia formatelor comunități europene și până la o Europă extinsă au fost multe și nu lipsite de zăbucium intern.

Mijlocul deceniului al nouălea ar putea fi considerat un moment decisiv de relansare, de revitalizare a integrării europene. Comisia prezidată de Jacques Delors, instituit în funcție la 1985, a debutat cu un proiect ambițios de liberalizare a pieței interne a Comunității Europene (CE) prin eliminarea barierelor non-tarifare. Impulsul respectiv ducând la Actul Unic European (AUE), care va modifica o parte din dispozițiile tratatului de la Roma, marcând momentul-cheie în istoria Uniunii Europene. Deși aparent AUE pare a fi un proiect economic, el va avea implicații asupra mai multor sfere politice, facilitându-se adoptarea legilor, stabilirea bazelor Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC), prin crearea și aplicarea unei singure politici externe în sectoarele de interes comun [8, p. 52].

Istoria Europei moderne a început în 1991, când Uniunea Sovietică s-a destrămat, iar Uniunea Europeană s-a născut. Europa nu mai este cum era cândva, centrul lumii, ci doar o parte subordonată unui sistem internațional.

După prăbușirea comunismului în

Europa de Est și reunificarea Germaniei, viitorul integrării europene a revenit în centrul atenției, astfel în decembrie 1991, la Maastricht a fost semnat Tratatul care a înființat Uniunea Europeană (UE) pe baza a trei piloni: Comunitățile Europene, Politica Externă și de Securitate Comună și Cooperarea Polițienească și Judiciară în materie penală. Tot atunci se stabilesc de comun acord acțiunile necesare pentru introducerea unei monede unice și continuarea reformelor instituționale. Se introduce conceptul de cetățenie europeană și se consolidează competențele Parlamentului European.

Este interesant de menționat că prăbușirea spectaculoasă a Uniunii Sovietice a avut loc în aceeași lună când a fost finisat proiectul Tratatului de la Maastricht. Toate republicile sovietice devin independente, iar fiecare popor își va avea propria limbă. Pentru prima dată în aproape cinci sute de ani, nu va exista o putere europeană la nivel de putere globală, Europa devine un spațiu limitat pentru o mulțime de state mici independente, care se arată nerăbdătoare să adere la Uniunea Europeană. Promisiunile nu par a fi mari pe plan de politică externă sau de armată comună. Ceea ce îi unește cu adevărat este dezvoltarea economică. Economia este tot ce contează la moment în Europa, iar ea se presupune a fi anume așa cum a fost promisă de către UE, prosperă.

Provocarea cea mare a Tratatului de la Maastricht a fost crearea unui element, care, fără îndoială, putea fi văzut ca o tentativă la suveranitatea statelor – moneda unică – euro. Este moneda care a provocat multe discuții între țările-membre, îndeosebi în Germania, unde se pune mare preț pe moneda germană, marca, care a facilitat prosperitatea postbelică. Marea Britanie și Danemarca au negociat o clauză de neparticipare.

Moneda Euro ar putea fi privită cu

siguranță ca un uzurpator al integrității naționale. Folosind o monedă care aparține unui grup de state, ar însemna că oricăre decizie economică importantă este în mâinile unei alte entități, mai mult decât atât, asta ar însemna că o singură entitate, Banca Europeană Centrală, gestionează valoarea monedei euro [2, p. 110-111].

Chiar dacă Tratatul dat a trezit divergențe între statele-membre, trebuie de menționat că el a generat noi domenii de cooperare, marcând o etapă-cheie în procesul integrării europene, deschizând ușile spre noi extinderi. Din cauza unei prezențe deosebite pe arena internațională, CE a fost confundată încă de la bun început cu un actor, ceea ce a condus la crearea unor așteptări care depășeau capacitățile ei de realizare.

Perioada post-Maastricht a pregătit calea spre o integrare flexibilă, întrucât UE intra într-o fază de incertitudine imensă în ceea ce privește contextul ei global, dar și funcționarea sa internă, se începe pregătirea spre o posibilă extindere în Europa de Est, care ar trebui să garanteze marea transformare a UE, apărând și necesitatea unui progres în sfera PESC, care încă apărea ca un „decalaj dintre așteptări și capacități” [9]. Se hotărăște crearea unui spațiu al libertății, securității și justiției pentru cetățenii UE, care ar intra în vigoare în decurs de cinci ani de la ratificare.

Astfel, tratatele care urmează: Tratatul de la Amsterdam semnat în 1997 și în special tratatul de la Nisa semnat în anul 2000 reprezintă o etapă necesară în evoluția construcției europene, „perspectiva aderării a unor noi state a generat necesitatea apariției unor schimbări în sensul perfecționării și adaptării instituțiilor comunitare la noile relații” [10, p. 107]. O uniune mai extinsă ar avea nevoie de o regândire, o transformare a structurii sale inițiale.

Apare posibilitatea ca în cazul în care un

stat-membru se abține de la vot, se impune condiția unei declarații de justificare a abținerii, în același timp statul dat fiind obligat de a nu acționa în vreun mod ce ar putea intra în conflict cu acțiunile realizate de UE.

Cele două tratate nu vor pune accentul numai pe o Europă extinsă pe dimensiune economică, ci și pe cea politică, iar ca consecință este aprobată Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, pentru prima dată se stabilea într-un singur text o serie de drepturi civile, economice, politice și sociale pe care le au cetățenii europeni.

Extinderea a constituit preocuparea majoră a Uniunii Europene după Nisa, însă evenimentele petrecute la 11 septembrie 2001 în SUA, a readus uniunea în fața unei alte probleme, securitatea și apărarea devenind priorități ale agendei politice. Dorința de a facilita progresul în aceste domenii, dar și conștientizarea faptului că la Nisa nu s-a făcut suficient se hotărăște crearea unei Convenții Europene (2001) care va lucra asupra elaborării proiectului de Constituție (care așa și nu va fi ratificat). Criza provocată de ratificarea Tratatului Constituțional, ar putea fi văzută ca una dintre cele mai grave probleme din istoria UE. Tratatul Constituțional în sine a încercat să aducă UE mai aproape de cetățenii ei, însă a fost perceput ca având efect invers, ratificarea lui ar fi creat pentru UE un nou fundament.

Neratificarea Constituției pune UE într-o lumină de incapacitate funcțională, iar pentru a ieși din impas apare necesitatea de a semna cât mai rapid un tratat similar, astfel apare ideea Tratatului pentru Reformă, care în scurt timp devine Tratatul de la Lisabona, semnat în decembrie 2007.

*“Rapiditatea cu care s-a ajuns la un acord asupra **Tratatului de la Lisabona** se explică prin aceea că textul său a preluat în mare parte textul **Constituției**, lucru asupra căruia*

nu s-a insistat în mod public, tocmai pentru a nu redeschide chestiuni sensibile” [11, p. 5].

Scopul tratatului fiind asigurarea Uniunii cu reforme care ar ajuta-o să facă față provocărilor globale și să răspundă așteptărilor cetățenilor europeni. Anume prin acest tratat UE va căpăta personalitate juridică, succedând Comunitatea Europeană.

Oricare ar fi variantele spre care UE se va îndrepta în perspectivă, cert este că va rămâne o instituție puternică ce va avea un cuvânt de spus în viitor și care va reuni toate statele Europei ce împărtășesc aceleași aspirații și valori.

Extinderea Uniunii fiind cea mai bună oportunitate care ar garanta pacea pe continentul îndelung divizat. Ea nu prevede doar o dezvoltare economică a unui teritoriu vast, dar și constituirea unei societăți de peste 500 milioane de cetățeni care vor trebui să trăiască și să lucreze împreună, să construiască proiecte comune, depășind piedicile din trecut și stereotipurile actuale. Pentru aceasta ar fi nevoie ca națiunile și oamenii care au culturi și experiențe atât de diferite să poată deveni o comunitate. Remarcabil fiind faptul că Europa este definită nu prin rasă, limbă sau obiceiuri, ci prin scopurile și amplitudinea voinței sale. Europa fiind de fapt o construcție și nu un document geografic sau biologic. De aici parvenindu-i și fragilitatea proprie [12].

La Summitul neoficial de la Malta din 3 februarie 2017 Donald Tusk a declarat: *„Numai uniți vom învinge”, „[...] trebuie să explicăm cât se poate de limpede că dezintegrarea Uniunii Europene nu va duce la reinstaurarea unei mitice suveranități depline a statelor sale membre, ci la dependența lor reală și concretă de marile superputeri: Statele Unite, Rusia și China. Numai împreună putem să fim pe deplin independenți”* [13].

Marea provocare a secolului XXI, pentru

UE, rămâne integrarea sa politică rămasă evident în urma celei economice. Indiferent de forma pe care o va îmbrăca, uniunea politică va face posibilă transformarea Uniunii Europene într-o superputere capabilă să joace un rol considerabil în configurarea ordinii mondiale.

Aderarea Marii Britanii la Uniunea Europeană

Deși Marea Britanie a fost membru al Uniunii Europene de mai bine de 47 de ani, ea a fost un stat destul de nesigur cu privire la avantajele sau dezavantajele avute ca membru, nesigur dacă ar trebui sau nu să continue ca membru UE. Toate aceste necunoscute s-au adunat una câte una ca rezultat al eșecului succesiv al guvernelor britanice de a construi un consens în rândul publicului cu privire la politicile europene pe care ar dori să le urmeze.

Relația Marii Britanii cu Europa ar putea fi caracterizată prin europenizare parțială. Elita conducătoare britanică a adoptat mai ușor ideea de integrare, pe când opinia publică a sprijinit foarte puțin procesul dat.

Uniunea Europeană a avut un impact major asupra politicii britanice, dar timpul a arătat că nici un guvern sau opoziție nu au reușit să formeze o atitudine internă de durată care să permită acceptarea principiilor europene pe care ei ar fi putut să le dezvolte la nivel național.

După cel de-al Doilea Război Mondial Marea Britanie a revenit la nivelul de prosperitate pe care îl avea înaintea războiului, abia în anii '50. Partidul Laburist, care a câștigat alegerile în anul 1945, a câștigat și marea provocare de a guverna o țară aflată în fața falimentului, iar programele de dezvoltare propuse păreau nerealizabile pentru economia de moment a Marii Britanii. Astfel, prin prisma austerității și a controlului economic sporit până la 1951, Partidul Conservator își creează drum către revenirea la putere,

avându-l din nou ca lider pe Winston Churchill.

Reinstalarea conservatorilor a adus Marii Britanii așa-numita Epocă de Aur. Reconstruirea economică, socială și politică era în plină dezvoltare. Marea Britanie a început să își redefinească statutul de putere mondială, în special în domeniul economic, dar și cu ajutorul educației, promovându-și sistemul educațional în toată lumea. Nivelul de trai începe să se reabiliteze, rata șomajului fiind scăzută, guvernul londonez se concentrează mai mult pe problemele interne, devenind evident faptul că menținerea Imperiului Britanic este o sarcină imposibilă. Acest aspect definitivându-se în anii '70, când Regatul Unit se retrage de pe aproape toate coloniile ocupate.

Devine evident de ce nu a mers relația cu cele 6 state fondatoare care aveau să înființeze Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului și de ce Marea Britanie nu a dorit să facă parte din această organizație. Încă la 1923, în lucrarea „Pan-Europa”, contele Coudenhove-Kalergi prevedea neincluderea britanicilor în proiectul unității europene, el afirma că într-o primă fază, Pan-Europa urma să cuprindă doar țările continentului, exceptând Anglia, ale cărei interese erau preponderent extraeuropene. În timp urma ca aceasta să fie atrasă să sprijine uniunea pan-europeană din afară, rămânându-i deschisă posibilitatea aderării [14].

Ideea dată a fost preluată mai târziu și de W. Churchill prin discursul său de la 1946, ținut în aula Universității din Zurich, în care a susținut crearea unei organizații supranaționale, ridicând speranțele celorlalți oameni de stat europeni cu discursurile sale în favoarea unei Europe unite: „Trebuie să construim un fel de Statele Unite ale Europei. Primul pas este formarea unui Consiliu al Europei. Dacă la început nu toate statele Europei vor să intre în Uniune,

trebuie ca noi să lucrăm pentru a alătura și uni acele state care doresc și o vor” [15]. Discursul dat nu scoate în evidență o aluzie cât de mică referitoare la faptul că Marea Britanie ar dori să fie parte a planului european, britanicii nu erau interesați să devină membri ai unei organizații supranaționale care ar compromite din suveranitatea lor națională, ceea ce nu ar fi trebuit să apară ca problemă pentru celelalte state. Ea nu putea să accepte să fie redusă la o putere de nivelul Franței sau Germaniei, ambele națiuni învinse. Marea Britanie va rămâne separată de “Statele Unite ale Europei”.

Pasivitatea Marii Britanii nu îi va împiedica pe cei șase să își continue planurile, cu toate că se sugerează destul de clar că orice organizație europeană fără Marea Britanie va avea dificultăți de reușită. Afirmatia dată începe să se adevărească atunci când Franța vine cu propunerea de a înființa o Comunitate Europeană de Apărare (CEA); ideea de a crea o armată supranațională pare ar fi pe placul Marii Britanii, dar din nou britanicii bat în retragere, entuziasmul arătat la început nu pare să fie susținut prin vreo intenție de participare.

În această perioadă, Marea Britanie își concentrează atenția în raporturile economice cu statele de peste ocean, și nu cele din Europa. Între timp, progresul economic se observa doar în cadrul țărilor industrializate, iar liderii politici englezi specializați în economie încep să considere că orientarea Marii Britanii doar către Commonwealth este o greșală. Se încearcă crearea unei zone de afaceri cu cele șase state, propunerea dată fiind însă refuzată din start. La 31 iulie 1961, Primul Ministru al Marii Britanii, Harold Macmillan, având suținerea Statelor Unite, se adresează Camerei Comunelor a Parlamentului Regatului Unit, unde anunță despre intenția de aderare în cadrul Comunității

Economice Europene.

Încercarea dată este însă respinsă, fără votul Franței, președintele De Gaulle motivează că în contextul dat Marea Britanie va juca rolul de „cal troian” al SUA, împiedicând Franța în drumul ei de a deveni principala putere europeană; apare problema unei alegeri dintre relația cu SUA sau aderarea la CEE, desigur alegerea fiind una evidentă [15, p. 166].

În 1964, Partidul Laburist revine la putere, iar noul premier, Harold Wilson, aplică din nou pentru poziția de membru al organizației europene. Și din nou, De Gaulle vine cu aceleași argumente, cu toate că printre celelalte state deja se consolida ideea unui compromis.

Anii '60 au fost pentru diplomația britanică o perioadă de austeritate ca răspuns la dovezile tot mai clare ale scăderii influenței economice, dar și politice pe plan extern. Atât deprecierea lirei, cât și retragerea militară de la est de Suez, lipsa abilităților Marii Britanii de a lupta alături de SUA în Vietnam întăresc convingerea că apartenența la CEE este tot mai atractivă, iar integrarea nu reprezenta nimic altceva decât modernizare și reînnoire.

Această idee se întărește odată cu retragerea din 1969 a lui De Gaulle, iar venirea la conducerea Franței a fostului prim-ministru, George Pompidou, este momentul oportun pentru Marea Britanie de a adera la CEE.

În cadrul summitului din mai 1971, Prim Ministrul britanic Conservator, Ted Heath, și președintele G. Pompidou pun punct disputelor dintre cele două state, ca la 1 ianuarie 1973 Marea Britanie să devină membră a Comunității Europene (CE). Imediat după aderare Ted Heath este demis și înlocuit cu Harold Wilson, iar la scurt timp cu James Callaghan, care, condus în principiu de motive interne, începe o renegociere nelegitimă a termenilor aderării la UE. Chiar dacă

negocierile nu produc nici o schimbare în Tratatul pentru aderare, apare o iluzie de control, culminând cu îndemnul de a vota pentru aderare în Referendumul din 1975.

Toate guvernele care s-au succedat de la 1979 au susținut mai mult sau mai puțin aderarea Marii Britanii la UE, dar au fost într-un fel sau altul în contradicție cu opinia publică internă. Poporul britanic nu a putut să se hotărască pe cine să susțină – guvernul care sprijină creșterea rolului Marii Britanii în UE sau pe cel care a încercat să limiteze semnificativ acest rol.

Majoritatea guvernelor britanice și-au început mandatul hotărâte să o ia de la început cu UE, ca la un moment dat să fie considerate incomode de către partenerii europeni. Negociatorii britanici de la toate nivelurile nu au dorit niciodată să subordoneze preocupările lor unui entuziasm general referitor la detaliile concrete ale evoluției instituționale sau ale politicilor vizavi de integrarea europeană.

Pentru majoritatea cetățenilor britanici, UE ridică problema costurilor, fie că este costul total al integrării, demonstrat de rolul permanent al Marii Britanii de contribuabil net esențial la bugetul UE, fie că sunt costurile specifice care au fost impuse Regatului Unit, devenind membru UE. Contribuția netă a Marii Britanii nu a fost vreodată semnificativă din punct de vedere economic sau fiscal, dar a fost mereu importantă din punct de vedere politic și totodată responsabilă pentru părerea negativă referitoare la costul apartenenței la UE. Rareori se scot în evidență sau se discută despre beneficii cum ar fi cea rezultată din programul pieții unice, sau progresele din domeniul justiției și al afacerilor interne ca despre beneficii rezultate din condiția de membru UE. Costurile directe fiind mult mai ușor de calculat decât beneficiile indirecte. Pentru toate problemele, dar și crizele prin care a trecut Regatul Unit de la aderare înapoi,

atât guvernul, cât și media au încercat să le facă responsabilitate a UE.

Uniunea Europeană este cel mai mare bloc mondial de comerț, precum și cel mai mare furnizor de ajutor pentru dezvoltare. Când Marea Britanie a aderat la UE în 1973, ajutorul UE și politica de dezvoltare aveau în principal ca țintă Africa francofonă. Aderarea Marii Britanii a extins această politică, precum a făcut și aderarea ulterioară a altor state. Marea Britanie a fost mereu un susținător al eficientizării programelor de ajutor multilateral. Însă ceea ce britanicii nu au acceptat niciodată a fost modul în care Comisia Europeană a administrat ajutorul UE, susținând că acest lucru ar fi mai bine realizat de o agenție UE independentă [1, p. 180-188].

Este interesant să observăm că de la 2010 relația Marii Britanii cu statele-membre UE a devenit una destul de dificilă, pe de o parte noul prim-ministru, David Cameron, ca și toți ceilalți la început, mânați de ambiție și-ar fi dorit să facă din Marea Britanie un actor principal în relațiile cu UE, pe de altă parte însă, nu dorea implicarea cu sprijin financiar.

Astfel la Summitul UE din 23 iunie 2011, se anunță oficial că Marea Britanie nu va contribui la noul pachet de 120 miliarde euro pentru ajutorarea Greciei. Explicația părea simplă și argumentată: Marea Britanie nu face parte din zona euro, deci numai celelalte 16 state membre UE să contribuie, fiind în joc moneda lor. Cu tot refuzul de participare,

David Cameron în repetate rânduri a afirmat că își dorește o monedă euro puternică și în ascensiune, cel puțin dintr-un motiv: 40% din exporturile britanice se îndreaptă spre zona euro.

Premierul britanic a trebuit, și în mare parte a reușit, să ducă o adevărată politică de echilibristică între cerințele tot mai insistente și chiar amenințătoare de la Bruxelles, pe de o parte, și dezideratele ce veneau cu insistență din interiorul Marii Britanii. Astfel, în timp ce Bruxelles era tot mai dezamăgit de acțiunile lui Cameron, euroscepticii îl primeau cu aplauze.

Nesemnarea tratatului dat ar putea fi privită ca un prim semn de retragere din partea britanicilor, apar aprecieri destul de radicale, cum ar fi cea a euroscepticului Nigel Farage (liderul partidului independenților) care declară: *„Avem de gând să ieșim din această uniune, astfel ca Marea Britanie să fie prima țară din UE care își obține libertatea înapoi”* [16].

Cameron a evitat să facă vreo declarație pe subiectul dat, afirmând că Marea Britanie cu certitudine are nevoie de UE, mai ales pentru piața unică, pentru investiții și locuri de muncă.

În tabelele de mai jos, în comparație, beneficiul aderării Marii Britanii la Comunitatea Europeană, putem observa că produsul intern brut pe persoană de la 1973 până în anul 2015 a crescut mai repede decât în celelalte trei state considerate mari economii globale.

Tabelul 1. Creșterea PIB/locuitor în 2015 comparativ 1973.

1	Marea Britanie	102%
2	Germania	99%
3	SUA	97%
4	Franța	74%

Sursa: Oxford Martin School, Institute for New Economic Thinking [17].

Impulsul dat Marii Britanii după aderare este apariția concurenței, iar liberalizarea comerțului a fost un factor major în dezvoltarea direcției date. Eliminarea barierilor de export a adus beneficii nu doar pentru Marea Britanie, dar și pentru statele importatoare de produse britanice. Datorită accesului liber pe piețele de desfacere unice sporește nivelul de concurență, astfel firmele britanice fiind forțate să crească nivelul de inovare, favorizând dinamismul economic. Construcția europeană, în viziunea guvernelor britanice, trebuia să fie un proces care să includă imperios condițiile economice tipic britanice: comerț liber, bariere comerciale reduse la maxim, libera circulație a forței de muncă și a capitalului. Peste toate acestea veneau pretențiile cu caracter politic. Toate aceste principii ar fi trebuit să asigure înlăturarea oricăror temeri legate de intențiile de federație supranațională, tendința de supra statalitate a UE, sau lezarea fundamentelor de bază ale suveranității. Aici se manifestă caracterul britanic, pe cât de individual, pe atât de puternic, statutul de făuritori ai unui mare imperiu nu le va permite niciodată

să accepte poziția de parte componentă a unui ceva și mai mare, ei sunt cei care decid, cei care trag foloase și nu alte state care nu au capacitate de gestionare a potențialului. Ca parte componentă a Uniunii Europene, Marea Britanie are un rol pe cât de aparte, pe atât de important, aportul ei fiind recunoscut unanim.

Concluzionând, considerăm că am putea, cu certitudine, să afirmăm că procesul de integrare al Marii Britanii în Comunitatea Europeană ar putea fi folosit drept exemplu pentru a arăta corelarea dintre național și supranațional în dezvoltarea proceselor moderne de integrare a statelor în marea familie europeană. Inițial, din cauza iluziei sale continue de putere mondială, dar și a relațiilor sale speciale cu SUA, cât și a poziției centrale în Commonwealth, Marea Britanie nu a dorit să se implice în procesul de constituire a uniunii. Numai creșterea economică rapidă a celor șase state fondatoare a convins britanicii să adere, dar din nefericire pentru ei, prea târziu pentru a influența, într-un fel sau altul, politicile și instituțiile deja formate ale Comunităților Europene.

Tabelul 2. Principalele destinații ale exporturilor britanice (2014).

Uniunea Europeană	45%	America de Nord	14%
din care		din care	
- Germania	10%	- SUA	11%
- Olanda	8%	- Canada	2%
- Franța	6%	- Mexic	1%
- Irlanda	5%		
- Spania	3%		
Asia	22%	Europa NON-UE	12%
din care		din care	
- China	6%	- Elveția	7%
-Arabia Saudită	2%	- Rusia	2%
- Emiratele Arabe Unite	2%	- Norvegia	1%
- Coreea de Sud	2%	- Turcia	1%
- Hong Kong	2%		

Sursa: MIT Observatory of Economic Complexity [18].

Prin urmare, Marea Britanie a trebuit să se conformeze regulilor deja create de ceilalți pentru a satisface nevoile economice ale celor șase state-membre fondatoare, respectiv beneficiile economice ale integrării Regatului Unit nu au fost evidente imediat, ceea ce a și dezvoltat o abordare mult mai pragmatică și instrumentală față de comunitatea europeană comparativ cu cea dezvoltată de majoritatea partenerilor săi de pe continent.

Un punct de cotitură pentru UE în relațiile sale cu Marea Britanie, a fost reprezentat de Tratatul de la Maastricht, semnat de John Major la 1991, când CEE a devenit UE, pe care britanicii l-au ratificat după numeroase dezbateri parlamentare, iar ceea ce până atunci a fost doar o uniune pur economică a evoluat într-o uniune politică. De asemenea, ar fi important să menționăm că Tratatul de la Maastricht a marcat momentul când statele naționale au renunțat la controlul propriului destin în favoarea direcției centralizatoare a UE. Crearea monedei euro și consecințele dezastruoase ale acesteia asupra majorității economiilor din zona euro a condus la împărțirea continentului european între state bogate și state sărace, iar balanța decizională pe toate planurile în UE a cunoscut o schimbare fundamentală, în special favorizând Germania, stârnind astfel o nemulțumire profundă a Regatului Unit, care nu ar fi fost dispus vreodată să cedeze sfera decizională unei alte puteri, în special Germaniei, clauza de întârziere în aderarea Regatului Unit la euro a devenit între timp un subiect mort.

David Cameron menționa că „Marea Britanie nu va adopta niciodată moneda euro și ne-am asigurat o protecție vitală pentru economie. Astfel, lumea financiară a Londrei va putea fi reglementată de propriile reguli, nu va fi obligată să le aplice pe cele europene. Plătitorii de taxe

din Marea Britanie nu vor trebui să salveze țări din Uniunea Europeană” [19].

Chiar dacă guvernul britanic nu a susținut deloc crearea monedei unice europene, ei s-au pronunțat pentru extinderea UE înspre est, pentru cuprinderea noilor democrații ex-comuniste. Astfel, în 2004, Marea Britanie este printre primele state care își deschide piața muncii pentru cetățenii acestor țări. Acțiunea dată a rezultat într-o migrație masivă, de peste un milion de persoane, marea majoritate din Polonia, iar după 2007 - din Bulgaria și România. Efectul rezultat a condus la o schimbare serioasă în atitudinea Marii Britanii față de UE.

Sistemul deloc adaptat pentru integrarea imigranților a fost, la un moment dat, depășit de situație. Iar principalul vinovat în împrejurarea dată nu ar fi putut fi altcineva decât UE, cea care a insistat pe libertatea de mișcare.

Problema imigranților rămânând a fi una destul de serioasă pentru guvernele britanice care se succedă, promovându-și campania pro-Brexit. Într-un comunicat de presă pentru BBC, David Cameron se pronunță: *„O țară puternică nu este o țară care ridică podul, ci o țară care controlează imigrația”, „Dacă dorim să construim o societate mai integrată și mai coerentă, avem nevoie de imigrație bine controlată”* [20]. Un alt aspect care cu siguranță a determinat retragerea britanicilor a fost considerațiile legislative. Numărul mare de legi, directive și decizii venite de la Bruxelles și de la Curtea Europeană de Justiție se consideră neacceptabilă de către cetățenii britanici. S-a apreciat că este necesar ca tribunalele britanice să devină din nou suverane, aici putând fi adăugate și unele aspecte legate de tentativa de federalizare europeană, categoric respinsă de Regatul Unit [21].

Influența Imperiului Britanic în sistemul relațiilor internaționale pentru aproape trei sute de ani a condus la dezvoltarea

ideii că destinul Marii Britanii este unul global, respectiv s-a creat impresia că pentru a prospera pe plan internațional Marea Britanie nu are nevoie de UE.

În ianuarie 2013, Cameron a anunțat că guvernul Conservator va organiza un referendum înainte de finele lui 2017, pe marginea unui pachet renegociat cu UE. După recâștigarea alegerilor din 2015, guvernul Cameron trimite în Parlamentul European Actul pentru Referendum 2015 (Union Referendum Act), care va permite organizarea referendumului propus. Cu toate că el se pronunță pentru rămânerea într-o UE reformată, Cameron a anunțat că miniștrii conservatori și parlamentarii sunt liberi să facă campanie în favoarea rămânării sau nu în UE, aducând în discuție un termen de doi ani în care se va negocia ieșirea din UE, dacă britanicii vor decide să părăsească blocul european. Rezultatul referendumului din Regatul Unit, care a indicat 51,9% sau 17,4 milioane de voturi, pentru părăsirea UE, un rezultat absolut neașteptat, a trimis unde de șoc în rândul întregii națiuni și în special în Europa. Guvernul Britanic, cu siguranță, nu a luat în calcul un *Nu* privind continuarea participării la UE, când a convocat referendumul, iar cabinetul lui David Cameron a fost total nepregătit pentru Brexit, neavând nici un plan funcțional pentru ceea ce ar fi trebuit să urmeze, astfel determinându-și propria demisie, iar noul prim-ministru, Theresa May, a încercat să minimalizeze speculațiile privind strategia de negociere a Marii Britanii și faptul că guvernul ar putea alege să ignore mandatul poporului britanic. Cel mai bun scenariu de retragere presupus era să se meargă pe exemplul Norvegiei, astfel asigurându-se libera circulație a persoanelor, a bunurilor, a serviciilor și a capitalului, cetățenii britanici păstrându-și cele mai multe dintre drepturile de care se bucură în prezent ca cetățeni UE, cu toate că și-ar pierde dreptul de a vota la alegerile europene, de a participa la Inițiativa

cetățenească sau posibilitatea de a căuta protecție diplomatică sau consulară de la o țară-membră UE, dat fiind faptul că aceste drepturi sunt conferite doar cetățenilor UE.

Scenarii ar putea fi diferite, dar o mai bună alternativă la statutul de membru UE, unde toate drepturile să poată fi păstrate – nu există. Oricare ar fi calea pe care Marea Britanie o va alege în procesul de negocieri, aceste drepturi vor putea fi garantate la nivele diferite, cu toate că o alegere va trebui să fie făcută. Un subiect la fel de important ar fi stabilirea termenilor relației viitoare cu UE, după separare. Inițial în planurile guvernului britanic era convenirea asupra unei relații viitoare care ar acoperi aspectele economice și cooperarea în domeniul securității. Dar UE a adoptat o poziție intrasingentă declarând că subiectele date nu vor avea loc la masa de negocieri decât abia după ieșirea Marii Britanii din Blocul European în martie 2019, cu condiția că se va ajunge la un acord de retragere, preconizându-se încheierea negocierilor până la sfârșitul perioadei de tranziție, în decembrie 2020.

Consiliul Uniunii Europene a adoptat, prin procedura scrisă, decizia privind încheierea Acordului de retragere în numele UE. Acest pas are loc în urma votului de aprobare al Parlamentului European din 29 ianuarie și a semnării acordului de retragere de către UE și Regatul Unit la 24 ianuarie.

Acordul de retragere a intrat în vigoare în momentul ieșirii Regatului Unit din UE, la 31 ianuarie 2020, ora 24.00 CET. Din acel moment, Regatul Unit nu mai este stat membru al UE și considerat țară terță.

Acordul de retragere asigură retragerea ordonată a Regatului Unit din Uniune. El vizează drepturile cetățenilor, decontul financiar, o perioadă de tranziție, protocoalele privind Irlanda/Irlanda de Nord, Ciprul și Gibraltarul, guvernanta și alte aspecte legate de separare. Intrarea în vigoare a acordului de retragere reprezintă sfârșitul perioadei prevăzute la articolul

50 din TUE și începutul unei perioade de tranziție care va dura până la 31 decembrie 2020. Această perioadă de tranziție prevăzută în acordul de retragere urmărește să acorde mai mult timp cetățenilor și întreprinderilor pentru a se adapta.

În perioada de tranziție Regatul Unit va continua să aplice dreptul Uniunii, dar nu va mai fi reprezentat în instituțiile UE. Perioada de tranziție poate fi prelungită o singură dată, pentru o perioadă de cel mult unul sau doi ani, în cazul în care ambele părți convin asupra acestui lucru înainte de 1 iulie 2020.

Negocierile privind viitorul parteneriat dintre UE și Regatul Unit vor începe după ce Regatul Unit va părăsi UE. Cadrul pentru viitoarele relații a fost stabilit în declarația politică care a întrunit acordul ambelor părți în octombrie 2019.

La 23 iunie 2016, cetățenii Regatului Unit au votat pentru ieșirea din UE. La 29 martie 2017, Regatul Unit a notificat în mod oficial Consiliului European intenția sa de a părăsi UE. La 17 octombrie 2019, Consiliul European (articolul 50) a aprobat acordul de retragere în forma asupra căreia au convenit negociatorii ambelor părți. De asemenea, Consiliul European a aprobat declarația politică revizuită de stabilire a cadrului viitoarelor relații dintre Uniunea Europeană și Regatul Unit.

Concluzii. Importanța majoră a integrării europene a devenit pentru țările europene strategie națională. Redresarea economică din Europa a condus la apariția politicilor cooperative și a intereselor comune care au condus la depășirea cauzelor războaielor trecute. Fundamentală devine ideea de integrare europeană și pentru Marea Britanie, care reușește să se alăture proiectului european abia la 1 ianuarie 1973.

Problema europeană s-a dovedit a fi o provocare pentru partidele politice britanice, indiferent dacă erau pe poziție de guvernare sau nu, ceea ce i-a determinat

să nu facă din Europa o problemă fundamentală în perioada electorală, ea plasându-se la coada agendelor politice ale majorității candidaților. Integrarea Marii Britanii a extins această politică, precum a făcut și aderarea ulterioară a altor state. Însă ceea ce britanicii nu au acceptat niciodată a fost modul în care Comisia Europeană a administrat ajutorul UE, susținând că acest lucru ar fi mai bine realizat de o agenție UE independentă, respectiv se începe manifestarea caracterului britanic, pe cât de individual, pe atât de puternic, care ulterior a provocat realizarea referendumului din 23 iunie 2016, când cu o majoritate restrânsă de alegători au votat în favoarea ieșirii din UE.

Realizarea Brexit este o sarcină fără precedent pentru guvernul britanic modern, datorită vitezei sale de înfăptuire, amploarea și dificultatea sa politică și diplomatică, precum și nivelul de control public la care este supus. În centrul său există trei mari provocări: negocierea, legislația și punerea în aplicare.

Prin urmare, Regatul Unit a devenit primul membru cu drepturi depline din istoria Uniunii Europene care a decis retragerea după 47 de ani de participare activă în deciziile Comunității Europene, astfel dând lovitura de grație în, practic, cea mai mare uniune existentă, creând un precedent periculos pentru Uniunea Europeană.

Angajamentul UE în negocierile Brexit se bazează pe valori de protejare a Uniunii și integritatea marcatului unic. Pe când angajamentul Regatului Unit se bazează în principiu pe calitatea suveranității și controlului, precum și pe accesul la piața unică UE, pe când UE nu depinde de Marea Britanie pentru a-și proteja interesul vital: supraviețuirea uniunii și integritatea pieței unice. Regatul Unit își poate realiza singur suveranitatea, dar va avea nevoie de UE pentru accesul pe piața unică.

BIBLIOGRAFIE

1. Bache I., George S. Politica în Uniunea Europeană. Epigraf. 2009.
2. Freidman G. Flashpoints, The Emerging Crisis in Europe, New York 2016.
3. Discursul lui W. Churchill, Universitatea din Zurich, 19 septembrie 1946. În: <http://www.churchill-society-london.org.uk/astonish.html>, accesat 31.10.2019
4. Stephen L. Q. Game Theory and Interstate Conflict, Published online June, 2014.
5. Memorandumul lui Jean Monnet către Robert Schuman (16 septembrie 1950).
6. Declarația Schuman 1950.
7. Haas E.B. The Uniting of Europe, Standford University Press, 1963.
8. Bărbulescu I.G., Uniunea Europeană: aprofundare și extindere. Trei, 2001.
9. Hill Ch. Copcentualizing Europe's International Role, Jurnal of Common Market Studies, Volume 31, 1993.
10. Fuerea Aug. Instituțiile Uniunii Europene, Universul Juridic, 2002.
11. Murzac Aliona. Implicații brexit asupra funcționalității Uniunii Europene. Teză de master. AAP, 2019.
12. Andreșan-Grigoriu B., Ștefan T., Tratatetele Uniunii Europene, Editura Hamangiu, 2011.
13. Paul V. The European. În: <https://www.pro-europa.eu/europe/592/valery-paul-the-european>, accesat: 02.11.2019.
14. Letter by President Donald Tusk to the 27 EU heads of state or government on the future of the EU before the Malta Summit. În: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/01/31/tusk-letter-future-europe/>, accesat: 31.12.2019.
15. The Origins 1945-1957, The history of the European Union.
16. Manifestul Pan-Europa de Coudenhove-Kalergi. În: <https://eufundedproeu-troll.wordpress.com/2014/06/08/eu-federalization-the-pan-european-manifesto-paneuropa>, accesat: 02.11.2019.
17. Bulmer S., Lequesne Ch. Statele membre ale Uniunii Europene, Cartier, 2009.
18. Richards D. EU Treaty Coalition Discusses, 2011. În: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2073457/EU-treaty-Coalition-discusses-veto-Nick-Clegg-snubbed-David-Cameron-Commons.html>, accesat: 01.12.2018.
19. Michael Buckley, Political Constructivism, Internet Encyclopedia of Phisolophy, City University of New York, U. S. A. În: <https://www.iep.utm.edu/poli-con>, accesat: 13.12.2018.
20. Brexit and its influences on the Eastern Partnership: our LDAs have their say, European Association for Local Democracy. În: http://www.alda-europe.eu/newSite/news_dett.php?id=1727, accesat: 30.12.2019.
21. În: <https://www.bbc.com/news/uk-politics>, accesat: 14.11.2018 .
22. EU reform deal: What Cameron wanted and what he got, BBC News. În: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35622105>, accesat: 07.11.2018.
23. Kaufmann E., It's NOT the economy, stupid: Brexit as a story of personal values. În: <http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/personal-values-brexit-vote/>, accesat: 14.11.2019.
24. Țău Nicolae, Poștaru Elvira. Integrarea economică europeană. Chișinău: Editura Print Caro, 240 p. 2019.